Perustuslakivaliokunnalle

LAUSUNTOPYYNTÖ

Viite: Hallituksen esitys vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeksi (HE 132/2021 vp)

Lakivaliokunnassa on valmistelevasti käsiteltävänä hallituksen esitys HE 132/2021 vp vanhemmuuslaiksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vanhemmuuslaki. Isyyslaki (11/2015) ja äitiyslaki (253/2018) kumottaisiin.

Lakivaliokunta on yhdistänyt hallituksen esityksen käsittelyyn lakialoitteen LA 13/2020 vp, jossa ehdotetaan isyyslain 44 §:n kumoamista. Aloite merkitsisi isyyden kumoamiseen tähtäävän kanteen nostamista koskevien määräaikojen poistumista kokonaan. Vastaavaa ehdotetaan myöhemmin tehdyssä lakialoitteessa LA 20/2021 vp, joka tullaan yhdistämään hallituksen esityksen käsittelyyn, kun se on saapunut lakivaliokuntaan.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan vanhemmuuden kumoamiskanteen nostamiseen liittyvän määräaikasäänte lyn säilyttämistä. Säännökset asiasta ehdotetaan sisällytettäviksi vanhemmuuslain (1. lakiehdotus) 50 §:ään. Sääntelyä ehdotetaan kuitenkin muutettavaksi siten, että voimassa olevasta erittäin painavan syyn edellytyksestä luovuttaisiin ja jatkossa edellytyksenä olisi asteen lievempi painava syy. Lisäksi edellytyksestä viivytyksettömästä toiminnasta sen jälkeen, kun painava syy on poistunut, ehdotetaan joustettavaksi siten, että kanne tulisi nostaa vuoden kuluessa siitä, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle oli poistunut. Esityksessä ehdotettuja muutoksia perustellaan sillä, että tapauskäytäntö on osoittanut, että epäily omasta vanhemmuudesta saattaa tulla järkytyksenä, jonka käsittelyyn tulee antaa riittävästi aikaa (ks. s. 82). Riittävä aika tarvitaan myös uudesta tilanteesta johtuvien toimintavaihtoehtojen punnintaan.

Vanhemmuuslakiehdotuksen 74 §:n 3 momentin mukaan äitiyden tai isyyden kumoamista koskevaan kanteeseen, joka on tuomioistuimessa vireillä tämän lain voimaan tullessa, sovelletaan säännöksiä, joita oli sovellettava kanteen vireillepanohetkellä. Jos vanhemmuuden kumoamista koskeva kanne tulee vireille vanhemmuuslain voimaan tulon jälkeen, siihen sovelletaan vanhemmuuslain 71 §:n pääsäännön mukaan vanhemmuuslain säännöksiä.

Hallituksen esityksen käsittelyssä lakivaliokunnassa on noussut esiin kysymyksenasetteluja ja ehdotuksia, joita ei sisälly käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen ja joilla on liittymiä perustuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Lakialoitteis-

Postiosoite:
00102 Eduskunta
Käyntiosoite:
Mannerheimintie 30

Sähköposti:
lav@eduskunta.fi
Internet:
www.eduskunta.fi/LaV

Puhelin:
(09) 4321
Faksi:
(09) 432 2070

sa ehdotusta isyyslain 44 §:n kumoamisesta perustellaan muun muassa sillä, että kyseinen säännös toimii lainsäätäjän tahdon vastaisesti loukaten lisäksi lapsen oikeutta tietää biologinen alkuperänsä. Lisäksi tuodaan esiin, että virheellisen isyyden säilyttäminen keinotekoisten aikarajojen perusteella aiheuttaa tilanteen, joka on ristiriidassa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa ja että Suomen velvoite on muuttaa kansallinen lainsäädäntönsä vastaamaan ihmisoikeusvelvoitteitaan.

Huomiota on kiinnitetty myös muutoin vanhemmuuden kumoamiskanteen nostamisen määräaikojen umpeen kulumiseen ja sen mahdollisesti aiheuttamiin kohtuuttomiin tilanteisiin ja pohdittu mahdollisuutta saattaa ne uudelleen oikeudellisen harkinnan kohteeksi. Esiin on tullut kysymys mahdollisuudesta soveltaa vanhemmuuslain vanhemmuuden kumoamiskanteen nostamiseen liittyviä määräaikasäännöksiä takautuvasti tuomioistuinten ennen vanhemmuuslain voimaantuloa ratkaisemiin vanhemmuuden kumoamista koskeviin tapauksiin. Ehdotettu on muun muassa, että vanhemmuuslain voimaantulo- ja siirtymäsäännöksiin lisättäisiin asiaa koskeva erityissäännös esimerkiksi siten, että tietyn määräajan, esimerkiksi kahden vuoden määräajan sisällä lain voimaantulosta nostettuja isyyden kumoamista koskevia kanteita ei voitaisi jättää tutkimatta sillä perusteella, että kannetta ei ole nostettu vanhemmuuslain 50 §:n (isyyslain 44 §:n) mukaisessa määräajassa. Huomiota on tällöin kiinnitetty myös tuomioistuinratkaisujen eroavaisuuksiin siinä suhteessa, että kanne on voitu jättää tutkimatta tai hylätä. Toisaalta esiin on tuotu myös mahdollisuus ottaa asia huomioon lainvoiman saaneen tuomion purkamista koskevissa oikeudenkäymiskaaren 31 luvun säännöksissä (esimerkiksi siten, että kyseisen luvun 10 §:n 2 momentissa otettaisiin erittäin painavien syiden lisäksi huomioon se, että asiassa on kyse tuomioistuimen ratkaisusta vanhemmuuden vahvistamista koskevassa asiassa).

Edellä esitettyyn viitaten lakivaliokunta pyytää eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaisesti perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, miten edellä kuvattuja esille tulleita kysymyksenasetteluja ja ehdotuksia on arvioitava perustuslain säännösten ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kannalta.

Lakivaliokunnan puolesta

Leena Meri
valiokunnan puheenjohtaja

Marja Tuokila
valiokunnan sihteeri